Biblioteka Jagellon. w Krak. Dubl.

Radom Piątek 7 Marca 1930

ראַדאָם, פרייטאג ז׳ אדר תר״ץ

פּרייז 25 גראָשען.

Redakcja i Admistracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

אנאנסען פּרייזן

איין מילימעטער שורה: פאר׳ן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 60 "
" " " נאָכ׳ן " 25 "

די ערשטע און לעצטע זייט ענטהאלטן 8 שפּאלטען אין טעקסט 4.

SPRZEDAŻ SUKNA i KORTÓW

I. ZALCMAN i I. SZ. RECHTMAN

RWAŃSKA 19 FRONT I-e piętro

מאכט בעקאנט דאָס אונזער נייע געעפענט געשעפט פון טוּך און קאָרט

איז פערזעהן מיט א רייכען אויסוואהל **טאמאשאווער, ביליצער** און **לאָדזער סחורות**

בעמערקונג: אויסגענומען ביליגע פרייזען און גוטע בעדינגונגען.

מיט אכטונג
זאלצמאן עט **רעכטמאן**
ראַדאָם, רווינסקאַ 19.

רחמשע בריפטרעגער חיים מאַרקאָוויטש
פ ע ר ל אָ ב ט
ראַדאָם, מערץ 1930.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ל. טאָכטער ר ח מ ש ע מיט ה׳ ח י י ם מ א ר ק אָ װ י ט ש ווינשען מיר פיעל גליק און צופרידענהייט. זאָל זייער וועג מיט בלומען בעזייערט זיין.

עלטערען, שוועסטער און ברידער.

Z intencji zaręczyn naszej drogiej koleżanki
Ruchci Briftregerówny z p. **Chaimem Markowiczem**
życzymy aby droga do szczęścia była na oścież rozwarta.
KOLEŻANKI:
Regina, Henia, Rózia, Ewa, Jadzia.

Z intencji zaślubin p. **Emilji Klajnmanówny**
z p. Adw. **Aleksandrem Wertheimem**
życzy im wiele szczęścia na nowej drodze życia.
KUZYN **Herman Cymerman.**

אונזער פריינדין א ס ת ר פ ר י י ד ע נ ר י י ך
מיט ה׳ ר א ו ב ן ז י ס ק י נ ד
צו זייער חתונה ווינשען מזל-טוב
לייבעל זילבערשטרום, בונם צוקער,
אביש מינצבערג, בער און מאָטיל זילבערשטרום.

צו דער האָכצייט פון אונזער מיטגליד י ע ק ב ז י ל ב ע ר ש ט י י ן מיט פרל׳ ר ו ז ש ע ר אָ ז ע נ ב ל א ט, ווינשען פיעל גליק און א ווייטערדיגע פּרוכטבארע טהעטיגקייט לטובת אונזער געזעלשאפט.

יודישער טורן-און-ספּאָרט-געזעלשאפט „בר-כוכבא" — אין — ראַדאָם.

אויפרוף

צו דער ראַדאָמער יודישער בעפעלקערונג!

אין א זעהר קריטישען מאָמענט, ביי אויסערגעוועהנליכע בעדינגונגען איז אויף אונז געפאַלען דער גורל צייטווייליג איבערצונעמען די פיהרונג אין דער ראַדאָמער יודישער קהלה.

אונזער אויפגאַבע איז יעצט דורכצופיהרען די סאַנירונג אין יודישען קהלה-לעבען אין ראַדאָם, וועלכעס איז צוגעפיהרט געוואָרען כמעט צום פולשטענדיגען רואין.

דער פאַקט, וואָס ביים איבערנעמען די קהלה-ווירטשאַפט האָט זיך אין קאסע מעהר נישט געפונען ווי גר. 28.62 זל., דאגעגן חובות 225.822 טויזענד זל. רעדט פאר זיך גאַנץ גענוג און בעווייזט די איבערגעגעבענע טהעטיגקייט פון דער פריהערדיגער פיהרונג, און דעריבער איז אונזער אויפגאַבע א דאָפעלט שווערע: פון איין זייט דאָס בעזייטיגען דעם כאָאָטיש טרויעריגען צושטאַנד, וואָס הערשט שוין א צייט פון 6 יאָהר, און פון דער צווייטער דאָס אויפלעבען און דערהויבונג די ראַדאָמער יודישע קהלה אויף איהר געהעריגער הויך, דורך שאפען עפעס פּאָזיטיוועס לטובת דעם אַלגעמיינעם נוצען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

ראַדאָמער יודישע בירגער!

אין אייך איז אָבהענגיג דער גורל פון אונזער שטאָדט. מיר פון אונזער זייט וועלען אָפּפערען אַלע אונזערע כוחות, כדי צו קאנסאָלידירען אַלע טעטיגקייטס-געביטען, וואָס געהען אריין אין לעבען פון יודישען קהלה-וועזען. אַלעס וואָס וועט דורך אונז געשאַפען און געטוהן ווערען, וועט זיין עפענטליך ערקלערט. אין אונזער פּראָגראַם געהען נישט אריין קיין פּארטיי-קאמפען, אָדער פּערזענליכע אַמביציעס.

אונזער דעוויז איז: רעאָרגאַניזאציע, איבערבויאונג און פּראָדוקטיווע לייסטונגען לטובת דעם כלל ישראל אין ראַדאָם — מיר רופען אייך אַלע צו הילף, בכדי איהר זאָלט אונז געבען די מעגליכקייט אוועקצושטעלן די ראַדאָמער קהלה אויף אזא מדרגה ווי ס׳פאסט און ס׳בנויטיגט זיך אזא עיר ואם בישראל.

די צייטווייליגע קהלה-פערוואַלטונג
אין ראַדאָם.

ראַדאָם, 4/3 1930.

א סוחרים = באנק מוזען מיר האבען!

מיט די אויביגע ווערטער, וועלכע זענען דער טיטול פון מיין אויפטריט, האב איך אנגעהויבען מיין ארויסטריט אויף דער לעצטער אלגעמיינער פערזאמלונג אין דער ראדאמער באנק-קופיעצקי דעם 23 פערגאנגענעם סטיטשען.

איך האב קוים געקענט ארויסברענגען איניגע געדאנקען, אבער גלייך ווי איך האב מיר נאר געבריוועט צו ענטוויקלען מיין אינצוטרוי וואטום פאר דער באנק'ס „הויפט-לייטונג" בין איך געווארען געריסען און פערשריען. איך האב אבער ערקלערט, אז פון מיין ווארט וועל איך נישט רעזיגנירען און אויב עס האנדעלט זיך וועגען די צוהערער האב איך דאסמאל ווי איבריגענס אלמאל א פיעל ברייטערעס און גרעסערעס אודיטאריום ווי עס איז דער בעראטונגס-צימער פון דער ראדאמער סוחרים-באנק.

אייגענטליך בין איך מיר אליין שולדיג, ווייל איך האב געקענט פון ארט ארויסזאגען, (איך פערשפעטיג יעצט אויך נישט). אז איך קוועסטיאניער די פערהאנדלונגס-אביעקטיוויטעט אין בעצוג צום געהערטען פארזיצענדען. ארויסגייהענדיג פון שטאנדפונקט „כלנו בני איש אחד נחנו" איך האב עס אבער אויס טאקט און עטישע טעמים נישט געטוהן. דאס מייניגע אבער מוז איך זאגען:

די באנק-קופיעצקי האט זיך אנגעהויבען צו וואקלען אין אויגוסט 1928, דאס הייסט אנדערהאלבען יאהר צוריק, מיינע ארויסטרעטונגען וועגען דער באנק דאטירען פון ליסטאפאד 1923 מיט א צוויי מאנאטען שפעטער. איך פרעג מיך, אלזא, ווי אזוי לאזט זיך דאס לעגען אויפ'ן געדאנק, אז אנדערהאלבען יאהר נאך דער פאקטישער פטירה פון דער באנק קומט די פערוואלטונג און דערצעהלט אונז, דערוואקסענע מענשען, סוחרים, אז מען האט נישט געקענט ביז היינט צוזאמענשטעלען קיין נעטא-בילאנס ביי אנ'אפאראט, וועלכער קאסט די גאנצע צייט קארגע 12 הונדערט זלאטעס מאנאטליך און אפשר מעהר?

אונזערע סוחרישע אונבעוואוסטזיניגקייט און ביישפיעלאזע פינסטערניש בעקומט איהר בולט'סטען אויסדרוק, ווען איך אלס פאכמאן זאג מיט דער גאנצער אויפריכטיגקייט, אז א נעטטא-בילאנס האט געקענט און געדארפט שוין לאנג זיין גרייט און אויב מען האט עס נישט צוגעשטעלט אין עס צו ערקלערען מיט דעם זעלבען מאטיוו, צוליעב וועלכען דאס פרעזידיום האט נישט געוואלט בעשטעהן אויף דעם עפענטליכען פארלעזען די דעבעטארען-רשימה... איך געפין איין, אז מען בעמיהט זיך מיט אלע ערלויבטע און נישט ערלויבטע מיטלען צו דערהאלטען אלעס אונטער'ן שלאס אלס סוד, און וואו א סוד איז נאך עפעס...

מיר שאפען ביינו אזא דושנע, שטיקענד'ע אטמאספערע ארום זיך פון געוויסע ספערען, וועלכע צווינגען אונז דערפאר צו שטעהן אין קארידאר מיט'ן היטעל אונטערן ארעם און ציטערען פאר דער כלומר'שט הערשענדער דינאסטיע... אזוי ווייט, אז נישט איבערקלויבענדיג אין די מיטלען. ווערען מיר טעראריזירט און דאס דריקט זיך אויס אין די ווערטער „כל הנוגע בהר מות יומת"...

אז עס קען זיך געפונען איבעראל א ביסעל שמוץ, אינטערליגט קיין שום צווייפעל. דעם בעסטען בעווייז דערצו זענען די ווערטער פון צווייטען דירעקטאר ה' קוראנווער, וועלכען איך האב אין זיין געגענווארט רעציטירט און וועלכע ער האט נישט גאפרובט אבצולייקענען. מען האט געהאלטען און מען האלט עד היום אין איין בעהאלטען נישט נאר פאר אונז געוועהנליכע מיטגלידער די איינצעלהייטען, נאר זאגאר פאר א צווייטען אקטיווען דירעקטאר בעהאלט מען און מען פערבארגט דעם אמת...

און זאגען, אז איך וויל שוין זוכען די מילדערנסטע אומשטענדען פאר דער הויפט-לייטונג, אז עס איז אנ'ערשיינונג פון א מקרה לילה. אבער ווי וואגען די לייט אונז צו זייער ארבייט צו בענוצען און זיך אזוי טהייער צו הייסען בעצאהלען?

איך האב דא פאר מיר דעם צירקולאר אין פויליש-יודיש פון 30.1 וועגען דער סאנאציע פון דער באנק-קופיעצקי און זאג, אז א סוחרים-באנק מוזען מיר האבען. אזוי ווי איך האב מיין ארטיקעל אנגעהויבען, און נישט איהר מאנאפאליזאטארען. מיר לעבען אין אזא צייט, וואס „כלנו יודעים את התורה" און אויב די הערען רעדען זיך איין, אז צוליעב זייער צווייפעלהאפטער אינטעליגענץ און ווען זאגאר העכערער וויסענשאפט מוזען מיר זיי טראגען אייביג „קוטשקע פייגעל", האבען זיי א טעות.

א סוחרים-באנק מוזען מיר האבען מיט און פאר סוחרים און דוקא אהן צארטע גווערנאנטקעס. מיר זענען שוין דערוואקסענע מענשען און מיר חילען זיך א מאהל בעפרייען פון דער קוועהלענדער אביעקע אין דעם געצוואונגענעם סענטימענט..

אברהם פינקעלשטיין.

די שענסטע
טאפעטען
צו זעהר ביליגע פרייזען
קען מען נור בעקומען
אין דער לאנג - יעהריגער פירמע
ש. שטיינמאן
ראדאם, לובלינער 21.

טאג = בוך פון א ראדאמער זעלבסטמערדער.

מען זעצט מיך אריין אין דער ראדאמער תפיסה.

לויט דעם אויפשריפט אין דער רוסישער שפראך און לויט די ליבע-אויסדרוקען אויף דער וויזישובקע האב איך פערשטאנען, אז נישט אנדערש, נאר דאס איז דער פולקאוניק פון דער זשאנדאמעריע. איך בין געווען כמעט גאנצע הונדערט פראצענט זיכער אין דעם. אויבוואהל מיין פרוי האט געהאט נאך בעקאנטע יונגעלייט, וואס האבען אפט פערקעהרט אין מיין שטוב, דאך האב איך קיינעם נישט פערדעכטיגט. הגם איך האב געוויסט, אז מיין פרוי האט א בעזונדער פערגניגען צו חיילען זיך אין מענער - געזעלשאפטען, און, אז מען שענקט איהר פיעל אויפמערקזאמקייט און פיעל פון איהרע בעקאנטע סמארען זיך איהר צו אימפאנירען, האב איך פונדעסטוועגען אויף קיינעם נישט געהאט קיין חשד. איך האב נישט געהאט צוליב וואס. איך האב אן די אלע בעקאנטע יונגעלייט גארנישט דערקענט. די גאנצע אונרוהיגקייט. דער גאנצער פייער-צארן איז געגאנגען אין דער ריכטונג פון פולקאווניק, וועגען וועמען איך האב זיך אנגעהערט פערשידענע זאכען פון מאסקען-באל.

מיר האט נאר איין זאך געווינדערט, פאר וואס שטעהט נישט אויף דער וויזיטובקע אונטערגעשריבען זיין נאמען. אלץ איז טאקע דערפאר. די שפראך, דער כאראקטער, דער פערנעמט און דער ברייטער זשעסט איז טאקע א רוסישער. אבער פאר וואס האט ער זיך נישט אונטערגעשריבען? וואו"ט ער אונטערגעשריבען כאטש דעם איינע ווארט פולקאווניק, וואלט איך שוין נישט געווען אין קיין שום צווייפעל. וואס קאן דאס בעדייטען, וואס ער האט זיך דערפון אויסגעהיטען? זאל דאס זיין לויט א פריהער אבגעשטימטען דסכם צווישען איהם מיט מיין פרוי, אז ער זאל גארנישט צושרייבען צו איהר סיידען בלויז א פאר בעגריסונג'ס-ווערטער נאך א זאך. פאר וואס שטעהט אין דער וויזיטובקע „צום געבורט פון קינד שיק איך דיר בלומען". וועמענס קינד? פאר וואס שטעהט דארט נישט „צום געבורט פון אונזער קינד"?

איך האב זיך געפיהלט ארומגערינגעלט מיט א געפעל. א שווערער קאשמאר איז געלעגען אויף מיין געמיטה. וואו בין איך אין דער וועלט? האב איך זיך אליין געפרעגט. וואס מאטערט מען מיך אזוי ווען וועט נעמען א סוף צו די אלע מערקווירדיגע נזדותז ווער בין איך און וועמענס בין איך בין איך דער טאטע פון קינד, אדער דעם פולקאווניקס איז עסז אויב דער פולקאווניק, וואס-זשע טהו איך דאז? זאל ער קומען און זאל ער זיך פרעהען און זאל ער מיך בעפרייען פון מיינע מאטערנישען. איך וועל געהן אין צולאזען מיין פרוי דאס גליק. איך וועל אוועק און אפטרעטען דעם פולקאווניק ביין פלאץ.

עס איז שוין דריי טעג צום ברית, ס'איז שוין צוויי טעג. און שלאגען וויקלען מיך ארום און הייבען גיפטיג

ענדגילטיג פונאנדערגעלאזט די קהלה.

פון זונטאג-אן אמטירט שויז דער נייער פראוויזאריום, וואס בעשטייט פון 5 פערזאהן.

ווי מיר האבען שוין אין פאריגען נומער פון אונזער צייטונג מיטגעטיילט, איז דער ראט און פערוואלטונג פון דער קהלה נאך פאריגע וואך אפיציעל איינגעליגט געווארען דורכ'ן סטאראס- טא. פון די פארגעשטעלטע רשימות פון קאנדידאטען אין דער נייער פראָ- וויזאָרישער פערוואלטונג אין גמינע האט דער ה' סטאראסטא אויסגעקליבען און בעשטעטיגט פאלגענדע 5 פערזאהן, ה"ה: אלי' טענענבוים (קוראטאר פון יודישען שפיטאל בעקאנטער עסקן און אינדוסטריעלער, אלס פרעזעס), ירחמיאל גוטמאן (איטאדאקס). יהושע שטיינמאן (ציוניסט, דירעקטאר פון דער ציוניס- טישער באנק). בנימין האכמאן, גרשון לעווין (האנדווערקער).

דעם פאריגען פרייטאג האט דער סטאראסטא מודיע געווען די אלטע דאזארעס פון די פערוואלטונג און דעם געוו. פרעזעס פון ראט ה' פרענקעל, אז שבת 7 צוועגד זאלען זיי קומען אין גמינע אריין איבערגעבען די ליי- טונג די צייטווייליגע פערוואלטונג, וואס בעשטייט פון די אויבענדערמאנטע הערן. גלייכצייטיג האט דער ה' סטא- ראסטא געמאלדען דעם פרעזעס פון פראוויזאריום ה' אלי' טענענבוים און די איבריגע 4 מיטגלידער זיי זאלען קומען אין דער זעלבער צייט אין גמי- נע איבערצונעמען די קהלה-ווירטשאפט.

דעם זעלבען פרייטאג איז דאס פראָווי- זאריום פון די אויבענדערמאנטע ה"ה פארגעשטעלט געווארען פאר'ן ה' סטא- ראסטא, וועלכער האט פאר זיי געהאל- טען א לענגערע רעדע און אויפמערק- זאם געמאכט וואס פאר א אויפגאבען זיי האבען צו ערפילען, איבערנעמענ- דיג די קהלה-לייטונג. דער ה' סטאראסטא האט זיי גערופען צו א שעפערישע און פאזיטיווע ארבייט לטובת דער יו- דישער בעפעלקערונג, וועלכע האט זיך זעהר בעקלאגט אויף דער פיהרונג פון די פריהערדיגע דאזארצעס, וועלכע האבען פולשטענדיג ערנידריגט דעם ניווא פון דער אינסטיטוציע, וואס הייסט קהלה. אלס לוסטראציע, ווי אזוי יענע ה"ה האבען זיך גערעכענט מיט'ן ווי- לען פון דער יודישער בעפעלקערונג, דיענט דער פאקט, וואס אין גמינע לי- גען איבער 700 רעקורסען, וועלכע זענען צומאלט נישט נעליינט געווארען. און נישט קוקענדיג דערויף, האט מען ביי די זעלבע בע'עולה'טע עפאט- צאהלער געמאכט זאיענטשעס אויפ'ן פיסעל שכוב-חפצים. איין ביים ה' סטאראסטא ליגט א גרעסערע צאהל רעקורסען. דער סטאראסטא האט זיי געבעטען זיי זאלען פעררעכטען דאס, וואס יענע האבען קאליע געמאכט. די נייע בעשטימטע צייטווייליגע פערוואל- טונג האט פערזיכערט אלץ צו טוהן, וואס ס'וועט נאר זיין אין די ראהמען פון זייערע מעגליכקייטען.

ווען אין שטאדט האט מען זיך דער- וויסט, אז שבת-צונאכט דארף דער פראוויזאריום איבערנעמען די קהלה, האט זיך א'ן אווענד צו דער בעשטימ- טער שעה פערזאמעלט א ן לאקאל און ארום דעם בנין פון דער גמינע א אומ- געהויער גרויסער עולם צו מאכען א קאצען-מוזיק די אלטע אוועקגעהענדע דאזארעס. וואס האבען זיך אזוי „בע- ריהמט" אויסגעצייכענט מיט זייער „פרוכטבארע טהעטיגקייט" פאר דער שטאדט. פאליציי האט אבער דערצו נישט דערלאזט און אויפגעפאדערט דער עולם זאל זיך פונאנדערגעהן. אין לא- קאל פון גמינע איז קיינער נישט אריינ-

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" ראדאם

טעלעגראמע!

אין די נאהנטסטע טעג וועי- לען אין ראדאם פארקומען **3 גאסטראלען** פון בעוויסטען ווילנער אפערעטען און דראם.

אנסאמבל בראש מיט די פאפולערע ארטיסטען: **נחמה, קדיש, חאש, ל. שריפטזעצער,**

ב. ליטווינא, א. גראדנער, י. פלוים, ש. ארלאק, ש. פלוים א. א.

באלעט מיט'ן אנטייל פון שוועסטער זאמין, ע. רייכעל, קישניער א. א.

אייגענע קאסטיומען און דעקאראציעס — אייגענער ארקעסטער

ביים קלאוויר: ס. כאלען פידעל-סאליסטין: פ. שמידאוו.

אויף דער ערשטער פארשטעלונג וועט געגעבען ווערען דער נייעסטער און שענסטער אפערעטען-שלאגער צום ערשטען מאהל אין ראדאם

די פערסישע כלה

גרויסע אויסשטאטונג, אריענטאלישע יודישע אפערעטע אין 3 אקטען

טעקסט פון ח. ברוידא מוזיק פון יוסף חאש.

גענויע איינצעלהייטען אין די קומענדיגע אפישען און אין די צייטונגען.

בילעטען שוין צו בעקומען ביי ה' צווייגהאפטיג לובעלסקא 9.

אדמיניסטראטיווער לייטער: י. ווייסהאף.

מיינע אדערען. פון קאפ ביז פיס לויפט אין מיר ארום איין ווילד-געשריי: וואס וועט זיין מארגען וועט מען דאס קינד מל'ע זיין, ס'וועט טראגען מיין נאמען, ס'וועט הייסען א יוד און מ'וועט מיר ווינשען מזל-טוב. אין ערגיץ אין א רו- סישען פאלאץ וועט זיצען איינער מיט א מעפיסטאפעלישען שמייכעל, וואס וועט קייכען פאר געלעכטער און שכור'ען פון זיין טייוולאנישען שפיעל, וואס ער האט טערגרעסערט די יודען מיט נאך א יעווריעשיק...

מיין אינעדליכער „איך" האט זיך געשפאלטען אויף צוויי. איינער האט געשטורעמט: ניין, ניין, ניין, דו קאנסט נישט, דו טארסט נישט אזוי שווייגען. א סוף מוז עס נעמען. דו טארסט מעהר נישט ארומגעהן מיט פערבונדענע אוי- גען. אין דיין ווייב געהט איין מאהל דעם פולקאווניק'ס וועט זי דאס זיין אויך ווייטער. וועט זי נישט זיינע, וועט זי זיין א פויישענס, אזוי זענען זיי שוין די דאזיגע פדויען. זייער טעמפע- ראמענט איז נישט געצויעמט, זייער בלוט איז צובראיזט און זייערע ליי- דענשאפטליכע פערלאנגען זענען אהן א גרעניץ. חוץ דעם, וואס וועט זיין מיט'ן קינד? וועסט ארומטראגען אויף די הענד א קליין פולקאווניקעל און זיי וועלען מיינען, אז דאס איז דיינס, און אפשר, נישט אפשר, נאר טאקע זיכער, וועלען זיין אזעלכע, וואס וועל- לען וויסען פון דעם סוד א ן אונטער- ברומען עפיס אין דער שטיל אינטער דיינע פלייצעס. צו-וואס-זשע טויג דאס דירז מאך א סוף, דייס אלץ אויף און אנטלויף פון גיהינם. כל זמן ביסט נאך יונג און אויף דער וועלט איז ערשט געפאלען איין קינד. איידער צולעבען אין בלויזען טערדאכט, איז שוין כ'יל בעסער איינזאמקייט. דו וועסט ביי יעדען קינד איבערקלערען און זוכען די ריכ- טיגע טאטעס און אליין וועסטו מוזען זיין זייער טאטע און ארבייטען אויף זיי. חיינס צו-וואס טויג עס דיר. אנט- לויף, אנטלויף, אנטלויף.---

דער צווייטער „איך" האט נישט איינגעשטימט און גערעדט מיט דער שפראך פון יצר-טוב: געה שוין געה. ס'איז נאך נישט אזוי ווי דו מיינסט. א פרוי וועט דאס נישט טוהן און געהן אויף אזא מיאוסען אופן פערראטען דעם איי-ענעם מאן. זי וועט אלץ טוהן, טאנצען, ווייליען זיך, פלירטעווען, שפא- צען. דאס א ז שוין דער פרוי'ס אמ- ביציע, אזוי איז שוין איהר אינסטינקט צוגעפעלען יעדען איינעם און ציהען אויף זיך יעדענס בליק. אבער מעהר נישט. קוק נישט אזוי נידריג אויף דיין פרוי. וואס איז, אז עמיצער האט איהר געשיקט בלומען, זאל שוין אפילו זיין דער פולקאווניק? דאס איז נאך קיין שום בעווייז, גיבער איז דאס א אויס- דרוק פון פערעהרונג, פון פריינדשאפט און דאמען-עטיקעטע. געה שוין, געה מאך נישט דערפון אזא טראגעדיע. דיין פרוי וועט נישט טוהן אזא זאך און דיר ברענגען א פרעמד קינד, לאז געמאך. פערשטער נישט דיין שמחה און מאך נישט צו קיין לייטיש גע- לעכטער. —

האבען זיך ביידע „איך'ס" געאמבערט, געראנגעלט זיך און ביטער געקעמפט צווישען זיך. אבער דער ערשטער „איך", דער פראקוראר, האט זיך אין קיין פאל נישט געוואלט אונטערגעבען און גענומען פראטעסטירען: — ניין און טויזענד מאהל ניין, לאז דיך נישט פערפיהרען פון דיין פרוי'ס פערהיידי- גער. נישט אמת, ניין. וואס פאר א גע- שעפטען און וואסערע בעציהונגען קען עס און טאר עס א פערהייראטע פרוי האבען מיט א פרעמדען מאנספערשוין, אז ער זאל שיקען בלומען, און דערצו אין דער קימפעט? ניין, לאז דיך נישט. אלץ איז קלאר און אלץ איז פון אוי- בען: דער מאסקען-באל. צו ערשט טאנצט מען, דערנאך קושט מען זיך,

געלאָזט געוואָרען אויסער די אַלטע פּערוואַלטונג און דעם נייעם פּראָוויזאָריום. דאָס איבערגעבען די ווירטשאַפט האָט געדויערט פון 7 ביז 12 אַזייגער ביינאַכט אין אנוועזנהייט פון פאָרשטעהער פון דער מאַכט. מ'דערצעהלט פערשידענעס. ווי אַזוי ס'האָט אויסגעזעהן די שטימונג ביי דער עוועקואַציע פון דער אַלטער מאַכט און איבערנעמען פון די נייע. דער געוו. פּרעזעס, דער גאַנצער דעה-זאָגער און דיקטאַטאָר פון גמינע, ה' פרענקעל, איז פשוט אַרויס פון די כלים און געוועהן אויפגערעגט ביז גאָר. זיין גאַנצע רוכב בערבות'דיגע הערשאַפט איז מיט אַמאָהל אַזוי געבראָכען און ווייך געוואָרען, אַז וועלענדיג זיך בענוצען מיט'ן גמינע-טעלעפאָהן, האָט ער געבעטען דערויף ערלויבניש ביים רעפערענט פון סטאַראָסטווא, וואָס האָט אַרויסגערופען אַ איראָנישען שמייכעל ביי אַלע אנוועזענדע.

אין גמינע-קאַסע האָט זיך געפונען אַזש... גאַנצע 28 זל. חובות דאַגעגען האָט די פריהערדיגע קהלה איבערגעלאָזט אַ מתנה דער שטאָדט נישט מעהר און נישט ווינציגער ווי אויף אַ פירטעל מיליאָן זלאָטעס.

צומאָרגענס זונטאַג, ווען דער פּראָוויזאָריום האָט זיך געקליבען צו מאַכען אַ בעזוך אין שוהל און בית-מדרש כדי צו מאַכען אַ לוסטראַציע, וואָס ווערט איבערגענומען, האָט דער געוו. קהל-שרייבער רובינליכט ערקלערט דעם נייעם דאָזאָר ה' האָכמאַן, אַז ס'איז אַ שאָד פּסטעמפּעל-מאַרקעס אויפ'ן פּראָטאָקאָל, מחמת מאָרגען, ס'הייסט מאָנטאַג, וועט קומען פון מיניסטער אַ זאַטשימאַניע...

זונטאַג 4 אַזייגער נ. מ. איז דער גאַנצער גמינע-פּערסאָנאַל געוואָרען אָבגעזאָגט פון זייערע פּאָסטענט אין פערלויף פון דריי מאָנאַטען. אַ אויסנאַהם איז געמאַכט געוואָרען בנוגע דעם געוו. קהל'ישען שרייבער רובינליכט, וועלכער איז שוין אָבגעזאָגט געוואָרען פון פּאָסטען און דורך אַ ספּעציעלען בריעף איז איהם בעפוילען געוואָרען איבערצוגעבען די שליסלען פון די גמינע-טישלעדער. ד. ה. מיט אַנדערע ווערטער, אַז מעהר דאַרף ער זיך נישט מטריח זיין אין גמינע אַריין... די ידיעה, אַז ה' רובינליכט איז בעזייטיגט געוואָרען האָט אין שטאָדט אַרויסגערופען די גרעסטע סימפּאַטיע און אַנערקענונג. אַזוי, אַז מען שרייבט דאָס שוין צו אַלס פּאָזיטיווען טהאַט פון נייעם פּראָוויזאָריום. ווייל דער לעצטער ווערט בעשולדיגט פון דער שטאָדט אין אַרויסרופען דעם גאַנצען חאַאָטישען צושטאַנד אין דער פריהערדיגער קהלה. ווי מען הערט ווערט איהם צוליב דעם מאַטיוו געגעבען קיין שום ענטשעדיגונג נישט געגעבען ווערען.

פון זונטאַג-אָן איז פּהעסיג דער פּראָוויזאָריום. יעדען טאָג האָט אַנ'אַנדערער אַ דיזשור אויף צו אַמטירען און אָנפיהרען מיט די לויפענדע גמינע-ענינים פון טאָג.

ס'איז בעזונדערס כדאי צוצוגעבען, אַז אפילו ביי די אָנהענגער פון דער פריהערדיגער גמינע, האָט דער פאַקט פון איבערנעמען די גמינע-לייטונג דורכ'ן פּראָוויזאָריום, אַרויסגערופען גרויס צופרידענהייט. אויף פיעל ערטער האָט מען זיך געווינשען מזל-טוב, דאָס בעווייזט קלאָר, אַז קיין שום קהלה איז ביי דער בעפעלקערונג נישט געוועזען אָנגעפיינט און פערהאַסט ווי די לעצטע. אַ שווערע, פעראַנטוואָרטליכע אויפגאַבע און אַ גרויסע מאָס אַנשטרענגונג שטעהט איצט פאַר דעם פּראָוויזאָריום אַרויסצושלעפּען דעם גמינע-וואָגען פון זיין ביז-איצט זינקענדיגען זומפּ.

* * *

פיעל ביקאַנטע זאַכען ווערען דער-

CZYSTOŚĆ — to zdrowie!

Zakłady chemicznego czyszczenia i farbowania **przędzy, futer,** wszelkiej garderoby damskiej i męskiej bez płucia oraz pranie **piór, firanek, koronek, pluszu, axsamitu,** pokryć meblowych, gobelin, dywanów, portjer i t. p.

Nowoczesne aparaty do wykończania firanek oraz specjalne maszyny do dekatyzowania sukna i kortów.

UWAGA! Prasowanie garderoby męskiej jako też i swetrów, pulowerów i t. p. uskutecznia się na specjalnych amerykańskich maszynach, które dezynfekują i nie niszczą materjałów.

Ceny niskie — Robota solidna i punktualna.

Farbiarnia Parowa i Pralnia Chemiczna

O. R. HEMPEL

egz. od 1880 r.

Poleca się na nadchodzący sezon wiosenny Sz. Publiczności.

Zakłady przy ul. Stare-Miasto № 5 telef. 521.

Kantory przyjść: 1) ul. Stare-Miasto № 5 telefon 521
2) „ „ „ „ 2 „ „
3) „ Żeromskiego „ 37. „ 520.

CZYSTOŚĆ — to zdrowie!

נאָכהער געהט ליעבע. אַ ביסעל שפּעטער פאָהרט מען אין האָטעל און מיט 9 מאָנאַטען דערנאָך קומט אַ קינד, און וואָס נאָך ווילסטו? און וואָס נאָך מעהר ברויכסטו? אַ נו, יעצט פערשטעהסטו דען שוין אַליין נישט, וואָס פאַר אַזעלכע בלומען בעדייטען? וואָרט, כ'האָב פערגעסען, האָסט בפירוש געלייענט אין דער וויזיטובקע: „אַלס צייכען פון אונזער ליבע שיק איך די בלומען". וואָס פאַר אַ ליעבע פיהרט עס אַ געזעצליכע פרוי, וואָס האָט אַ מאַן מילא. פאַר אַ מיידעל איז נאָך פערשטענדליך—זי זוכט אַ חתן. אָבער אַ געהייראַטע פרוי, וואָס זוכט זי? וואָס? דו צווייפעלסט צי דאָס איז דער פּולקאָווניק? און וואָס בעדייט די רוסישע שפּראַך?

דער ערשטער „איך" האָט מיך גובר געווען. ס'האָט מיך נישט געלאָזט רוהען. איך האָב בעשלאָסען, אַז איך מוז דערגעהן דעם סוד פון דער וויזיטובקע. מיר איז געקומען אַ געדאַנק אין קאָפּ אַריין: אָנצוקוקען דעם פּולקאָווניק ווי ער זעהט אויס. ס'איז געווען צוויי טעג פאַר'ן ברית. איך האָב דאָס קינד עטליכע מאָהל גוט אָבסערווירט, און נאָכהער זיך אָוועקגעלאָזט אין גאַס אַריין. מיין ערשטער וועג איז געווען גלייך אַהין צו די קאַנצעלאַריע פון דער זשאַנדאַרמעריע. איך האָב זיך פערשטעקט אין אַ ווינקעל. דאָס איז געווען אַרום מיטאָג-צייט. איך בין געשטאַנען אַ שעה און אפשר מעהר, ערשט איך זעה אַרויסגעהן דעם פּולקאָווניק. איך קוק איהם גוט אָן. געה איך נאָך טריט נאָך טריט און אַ העלישע פייער צופלאַקערט זיך אין מיינע געהירען: „טאַטע איוו טאַטע", די זעלבע האָר, די זעלבע אויגען, דאָס זעלבע פּנים פון קינד. איך וויל זיך אַליין נישט צוגלויבען, געה איך איהם נאָך ווייטער און לאָז נישט אַראָב פון איהם קיין אויג. מיר וועגען שוין אויף די דריסע, אויף די פּיערטע גאַס און איך געה נאָך אַלץ איהם נאָך. פון גרויס איבעראַשונג און צוטרייאונג האָב איך פערגעסען ווען איך פערפאַלג. כדי זיך מעהר און קלאָר צו איבערצייגען בין איך אַריבערגעלאָפען אויף אַ צווייטען טראָטואַר, נאָכדעם איבערגעשפּרונגען אויפ'ן זעלבען טראָטואַר און אַ קעגען געגאַנגען פּנים-אל-פּנים דעם פּולקאָווניק, איך זאָל איהם קאָנען גענוי איינגאַנצען אָנקוקען. אַזוי האָב איך געמאַכט עטליכע מאָהל, אַזוי לאַנג ביז מיין אויספיהרונג איז דעם פּולקאָווניק געוואָרען אויפפאַלענד און איינמאָהל, ווען איך האָב איהם אַזוי טיעף אַריינגעקוקט אין פּנים האָט ער אויסגעברומט, אָנקוקענדיג מיך מיט ווילדע, טיגערישע אויגען: שטאָ זאַ אידיאָטז און איז ווייטער געגאַנגען. איך בין ווייטער נישט אָבגעשטאַנען און ווייטער געטוהן דאָס איינציגע מאָהל. דאַן איז דער פּולקאָווניק געוואָרען שוין ערנסט אויפגערעגט און נישט צו וויסען פון וואַן און פון וואָס גיעט ער מיך אַ חאַפּ אָן ביים קאָלנער און טהוט אַ געשריי-אויס: „סטאָי. מערזאַוויעץ. די שפּיאָן איינער!—און ס'געדויערט נישט לאַנג און איך בין שוין אין די הענד פון עטליכע רוסישע סטראַזשניקעס, וואָס פיהרען מיך אָן אין צירקעל אַריין. דאָרט האָט מען צונויפגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל, נישט מעהר און נישט ווייניגער, נאָר אַז איך האָב געשטאַטעוועט אויפ'ן פּולקאָווניק און געוואָלט מאַכען אויף איהם אַנ'אַטענטאַט און נאָכהער האָט מען מיך אָבגעפיהרט אין קרימינאַל אַריין.

פערשטעהט זיך, אַז באַלד האָט מען זיך דערוויסט אין די גאַנצע שטאָדט וועגען דעם גאַנצען פּאַרפאַל. ביי מיר אין שטוב, ביי מיינע שווער און שוויגער, ביי אַלע בעקאַנטע איז געווען חושך. מ'איז געלאָפען אין צירקעל, פון דאָרט צום פּולקאָווניק אין זיין

צעהלט. ווי אזוי די אלטע האט געביך נישט געשמעקט צו געזעגענען זיך מיט זייער ממשלה, נישט קוקענדיג דערויף וואס זיי האבען שוין געזעהן בעשיינפערליך, אז די גאנצע שטאדט איז געגען זיי, ווי דאס איז געווען דער גרויסער מאסען-מיטינג אין קינא „שוויט“. ווי אויך די לעצטע קאמפראמיטירענדע זיצונג אין קהלה. וואו אנשטאט אננעמען א רעזאלוציע אויף נישט צולאזען די גמינע, האט זיי די גאלעריע אויסגעפייפט און בשום אופן נישט דערלאזט דערצו — טראץ דעם אלעם האבען זיי נישט געוואלט רעזיגנירען און מיט די לעצטע כחות זיך געקלאמערט אן די מאכט. אפילו אין די לעצטע מינוטען ערב דעם פונאנדערלאזען זענען געפאהרען קיין ווארשא די ה״ה: נטע וויסמאן, מענדיל האראוויטש און מענדיל בלאס. זיי האבען זיך געווענדעט נאך הילף אין נאציאנאל-ראט, וואו נטע וויסמאן האט זיך פארגעשטעלט אלס רעפרעזענטאנט פון מזרחי, מענדיל האראוויטש אלס אונפארטייאישער (געשעמט זיך מיט דער אגודה...) און מענדיל בלאס איז דארט נישט מיטגעגאנגען, מורא-האבענדיג, א פנים, אז די לאנגע בארד זאל איהם נישט „זדראדזשען“ אלס אגודה׳ניק. מיט א נעגאטיווען ענטפער האבען זיי פערלאזט דעם נאציאנאל-ראט. שפעטער האט זיי א ראדאמער געטראפען ארומדרעהען אויף דער וויעיסקא גאס אונטער די מויערן פון סיים. ווען דער זעלבער האט זיי געפרעגט: יודען, וואס כהוט עטך זא האבען זיי געענטפערט, אז זיי ווילען זיך זעהן מיט העשלען און זיי קאנען נישט צוקומען. דער זעלבער האט זיי אריינגעפיהרט און פארגעשטעלט פאר דעפ. העשעל פארבשטיין. אויף זייער ביטע, אז ה׳ פארבשטיין זאל פראגען שתדלנות אין מיניסטעריום, אז מ׳זאל זיי נישט צוטרייבען, האט ה׳ פארבשטיין געענטפערט, אז דאס איז נישט אין די ציוניסטישע אינטערעסען, אז די קהלה זאל ווייטער בלייבען. אויף זייער בעמערקונג וואס ה׳ פארבשטיין האט ערהאלטען א בריעף מכח א אינטערווענץ אין דער הינזיכט פון ה׳ פרענקעל, האט ה׳ פארבשטיין זיי דערויף געענטפערט, אז ער איז שוין גענוי אינפארמירט, אז 99 פראצ. ציוניסטען אין ראדאם זענען געגען ה׳ פרענקעל׳ס פאליטיק און באלד דערנאך זיי געזעגענט, ערקלערענדיג, אז מעהר טהוט ער זיין האנד נישט צו.

די דריי ראדאמער פראטעקציע-זוכער זענען ענטוישטע צוריקגעקומען א היים.

Kino „ODEON" Teatr.

Od PONIEDZIAŁKU d. 10 MARCA 1930 r.

Najnowsze arcydzieło filmowe, wyświetlane niedawno przez szereg tygodni z kolosalnem powodzeniem w olbrzymiem kinie „Coloseum"

— pod tytułem: —

PRZED WYROKIEM

Arcyfilm o niebywałej skali uczucia.
Arcydzieło o niebywałej treści i wykonaniu.
Dramat kobiety kochającej nad życie.

W roli głównej płomienna, urocza, zachwycająca

OLGA CZECHOWA

Świetnym, subtelnym Jej partnerem jest **WARWICK WARD.**

Dzieje miłości potężnej, miłości która nie zna granic.
Karta z życia kobiety, która dla uratowania ukochanego gotowa jest na wszystko.

Jako uzupełnienie programu, lekki film amerykański p. t.

W KRAINIE SREBRNYCH LISÓW

— W roli głównej — świetnie tresowany pies **RIN-TIN-TIN.**

Świetna orkiestra pod dyrekcją J. SZYMKIEWICZA.

Fałszerze
podrabiają tylko wartościowe i uznane powszechnie artykuły.
Dlatego też podrabiane są tak często

tabletki Aspirin.

Dbając o swe zdrowie należy nabywać tabletki Aspirin tylko w oryginalnem opakowaniu „Bayer" po 6 albo 20 sztuk (w czworokątnem płaskiem pudełeczku tekturowem z czerwoną opaską).

Do nabycia we wszystkich aptekach.

צעלאריע בעטען תחנונים ער זאל מיך בעפרייען, אבער דער פולקאווניק איז געווען שטאל און אייזען, נישט אנדערש, נאר איך האב איהם געוואלט ערמארדען. ווען מיין שווער איז גרייט געווען איינצולעגען אלס קויציע זיין הויז, אז איך האב גארנישט געוואלט, אז איך בין א רוהיגער מענש און געבעטען מ׳זאל מיך ארויסלאזען ביז א ווייטערדיגער אויספארשונג. ערשט דאן האט מיך דער פולקאווניק אריינגענומען אין א בעזונדער צימער פון דער קרימינאל-קאנצעלאריע און אונטער פיער אויגען מיך גענומען אויף א פערהער. אויף זיינע פראגען, האב איך געענטפערט, אז איך בין דעם און דעם׳ס א איידעם און, אז די און די, דעם און דעם׳ס א טאכטער איז מיין פרוי.

— אבער פאר וואס — האט דער פולקאווניק זעהר נייגעריג געפרעגט — ביסטו מיר נאכגעגאנגען אויף שריט און טריט? —

— איך בין גלאט אזוי געגאנגען — האב איך געשטאמעלט.—

— ס׳איז נישט אמת, דו האסט מיך פערפאלגט. זאג ליבערשט דעם אמת, וועט דיר בעסער זיין,—האט ער גע[illegible]כערט זיין שאהן.—

— איך האב געוואלט אייך אנקוקען הערר פולקאווניק? —

— האסטו נישט געהאט גענוג איין מאהל, צוויי מאהל, דריי מאהל? צו וואס ביסטו מיר כסדר נאכגעלאפען און נישט אבגעטרעטען פון מיר אפשר א שעה-צייט. וואס בעדייט דאס? פאר וואס זאגסטו נישט? — איז דער פולקאווניק געווארען מילדער און ארויסגערעדט שוין אין א ווייכערען טאהן.

— איך האב געוואלט איבערצייגען זיך צי איהר זענט ענליך צו עמיצען — בין איך אליין נישט וויסענדיג פון וואס עפעס דרייסטער געווארען:

— צו וועלכען עמיצען? איבריגענס, וואס קען דיך אינטערעסירען, צי איך בין צו עמיצען ענליך — האט דער פולקאווניק געהויבען די פלייצעס און א ביטעל אזוי ווי נערוויסעלט זיך.

— איך וועל נישט זאגען צו וועלכען עמיצען, הערר פולקאווניק. איך פערזיכער אייך נאר. אז איך האב אייך קיין שלעכטס נישט געוואלט טוהן, גיכער האט מיר אנ׳אנדערער שלעכט׳ס געטוהן. —

— ווער האט דיר שלעכטס געטוהן? רעד דייטליכער.—

— איך קאן נישט, איך רעכען, אז איהר וועט אליין פערשטעהן. —

— וואס מיינסטו דערמיט — יעווריעטשיק — האט דער פולקאווניק אפנים זיך געפיהלט געטראפען און ער האט בייז אויסגערופען: — דו ביסט פאר מיר צו-קלוג. דו וועסט אבער נישט ארויס פון תפיסה אזוי לאנג ווי דו וועסט מיר נישט ענטדעקען אלץ וואס דו בעהאלטסט פאר מיר.—

איך האב גארנישט געענטפערט. איך האב בעשטאנען צו בלייבען זיצען אין קרימינאל, איידער צו זיין אויפ׳ן ברית און שפילען א וויסטע ראליע פון א נישט-ריכטיגען טאטען. מיר איז שוין אלץ איינס געווען. זאל שוין זיין וואס וויל. אין מיר האט געקאכט ווי א וואולקאן און איך האב אויסגעשאסען אין א געוויין: — ווסיא ראזונא, גאספאדין פולקאווניק, מיין פרוי האט מען מיר צוגענומען, דאס קינד, וואס מיין פרוי האט געבוירען, איז נישט מיינס, איך האב נישט קיין היים און איך בין העכסט צופרידען צו בלייבען דא אין קרימינאל.—

(פארטזעצונג קומט.)

היינטיגע וואָך, נאָכדעם ווי זיי זע-נען צוריקגעקומען פון וואַרשאַ מיט גאָרנישט. איז אין קעלך געווען ביים וואָיעוואָדאַ אַ דעלעגאַציע פון די אַלטע קהלה-לייט, וועלכע האָבען איבערגעגע-בען, אַז אין שטאָדט איז ממש תשעה באב און מ'וויל פערמאכען די געוועל-בער צוליב'ן צעיאָגען די גמינע. אָבער אויך דאָ האָט זיי וואָס ווייניג געהאָל-פען. די אַלע דעלעגאַציעס און שתד-לנות געהער טרייבט, ווי מען הערט, דער אָבגעזאָגטער קהל-שרייבער רו-בינליכט.

גלייך נאָכדעם ווי ס'איז בעוויסט געוואָרען, אַז ס'איז געבליבען חובות פון דער אַלטער גמינע אַ פיערטעל מיליאָן זל., הערט מען שטאַרקע פראָ-טעסטען פון אַלע קרייזען און איבע-ראַל זאָגט מען זיך ארויס, אַז די שטאָדט וועט נישט נעמען אויף זיך אזאַ לאַסט צו בעצאָהלען אַזעלכע רי-זיגע חובות, וואָס קיינער ווייסט נישט, וואו דאָס איז אַהין געקומען. אין שיי-כות דערמיט זאָל זיך שאַפען אַ ספּעצ-יעלע אויסערגעוועהנליכע קאָנטראָל-קאָמיס-ע אויף אויסצופאָרשען אין די קאָנסעקווענצען זאָלען טראָגען פער-זענליך די לייט, וואָס האָבען אָנגע-פיהרט מיט דער פריהערדיגער שלימ-מזל'דיגער אָרדנונג.

קירצליך ווערט געגרופּען אַ גראַנדיע-זער פאָלק'ס מיטינג אין איינעם פון די גרעסערע זאַהלען צו מאַניפעסטירען און אויסדרוקען אָנערקענונג דעם ה' סטאַראָסטאַ און די העכערע מאכט אין וואַרשאַ, וואָס האָבען ענדליך אַ סוף געמאַכט צום ווילקירליכען אָרדנונג אין דער גמינע.

איף בלאַנקעטען פון „לינת-הצדק".

די געזעלשאַפט „לינת-הצדק" דער-מאָנט ביי דער געלעגענהייט די יודישע בעפעלקערונג אין דער פורים-אקציע און פערהאַפט, אַז יעדער וועט געדענ-קען און דעם טאָג וואָרים אונטערצו-שטיצען די אַזוי וויכטיגע אינסטיטוציע, וועמענס עקזיסטענץ ס'איז באמת אַ נויטהווענדיגקייט אין אונזער שטאָדט.

בעסער אַ אַלמנה מיט געלד, איידער אַ גרושה אָהן געלד.

דאָס פּאָרל וועגען וועלכע עס רעדט זיך דאָ איז אַלט צוזאַמען 144 יאָהר. דער „ער"—107 יאָהר און די „זי"—37. דער „ער" איז אַ ראַדאָמער און די „זי" איז אַ ווייבעל פון דרילטש. ווען זיי האָבען זיך בעקענט זענען זיי זיך בעפעלען און דער „ער" אַלס עלטע-רער מענש האָט געמיינט ערנסט, עהר-ליך און גאַנץ פּשוט—צו האָבען אַ ווייב. די „זי" אָבער האָט געמיינט אַ פלירט צוטוהן און דער עיקר האָט זי אויסגע-רעכענט אויף די אַמעריקאַנער דאָלאַ-רען, וואָס דער אַלטער בעקומט פון זיינע אייניקלעך, פון אמעריקאַ. ווי עס זאָל אָבער נישט זיין איז פון שידוך געוואָרען און מ'האָט געפּראַוועט למזל אַ חתונה.

אין דער ערשטער נאַכט פון דער חתונה האָט דאָס דרילדזשער ווייבעל ארויסגעגלקח'ענט ביים אַלטען, וואָס ער האָט פערמאָגט. זי האָט צוגענומען די אַמעריקאַנער לאָקשען און אַ ביסעל זילבער און דערנאָך האָט זי חרטה געקריגען אויפ'ן גאַנצען מקח. פער-שטעהט זיך, אַז ס'איז אויסגעבראָכען אַ סכסוך אין דאָס „יונגע" פּאָר-פּאָלק איז אַוועק האַלטען אַ דין-תורה צו הרב קעסטענבערג. ווען דער אַלטער האָט ערקלערט פאַר'ן בית-דין, אַז ער האָט אַ ברכה פון אַ גוטען יוד, אַז ער וועט לעבען 120 יאָהר, האָט דאָס יונגע ווייבעל אויפגעהויבען אַ געוויין, אַז זי איז אומגליקליך און זי קאָן נאָך הלילה בלייבען אַן עגונה. לכן בעט זי ער זאָל איהר געבען אַ גט, מחמת פון געהן וואוינען האַלט זי נישט. דער אַלטער האָט רק פערלאַנגט, דאָס ווייבעל זאָל איהם אומקעהרען די זאַכען און געהן מיט איהם אַ היים צו פערזיסען דאָט לעבען אויף די עלטערע יאָהרען. די דין-תורה איז אָבגעלעגט געוואָרען אויף עטליכע טעג, אָבער גינו-לפי-ו האָט זיך דער אַלטער מישב געווען און גע-טוהן אַ שטאַרב אַחעק.

ווייזט אויס, אַז אין הימעל האָט מען גע'פסק'ענט, אַז בעסער איז אַ אַלמנה מיט געלד ווי אַ גרושה אָהן געלד, און דאָס דרילדזשער ווייבעל איז שטאַרק צופרידען פון אזאַ פּסק...

פון אָרטיגען „השומר הצעיר"

קאָמוניקאַט.

דער „השומר-הצעיר" אין ראַדאָם אָרדענט איין דעם 8 מערץ 1930, 2.30 נ. מ. אַ גראַנדיעזע פורים-פאָרשטעלונג אין „ראַזמאַיטאָשצי". אין פּראָגראַם העכסט אינטערעסאַנטע נומערן ווי: „דער מנגן פון בית לחם" פון וואַסער-צייג. צו דער דראַמע ווערען ספּעציעל צוגעגרייט קאָסטיומען פערשידענע, אַזוי, אַז די דראַמע וועט אויספאַלען העכסט אימפּאָזאַנט.

ספּעציעל אויך צוליב די גוטע רעזשי פון אַ בעקאַנטע פערזענליכקייט אין ראַדאָם אינטערעסאַנט זאָגט זיך פאַר דער „ציגאַנער טאַנץ" פון באַלעט. ווי אויך די פורים-קאָמעדיע „לבסומי דפוריא" בעת די אַנוועזענדע וועלען הארציג לאַכען אַ האַלבע שעה. אַ חוץ דעם דער כאָלאָ-געזאַנג אין גראַנדיע-יעזער כאָר פון „השומר הצעיר" אונ-טער דער לייטונג פון יעקב בערלינסקי. מיר מיינען, אַז די ראַדאָמער בעפעל-קערונג וועט מאַסענווייז קומען אויף דער פורים-פאָרשטעלונג כּפרט. אַז דער איינקונפט איז פאַר די זומער-קאָלאָני-יעס פון „השומר-הצעיר". קיין איין מענש טאָר נישט פעלען אויף די אימ-פּאָזאַנטע פאָרשטעלונג.

• • •

די אָרג. דריקט אויס אַ דאַנק דעם פרופ. פלטיאל מושקטבליטה פאַר זיין אינטערעסאַנט ציקל רעפעראַטען אין אונזער אָרג. א. ד. ט. „די גייסטיגע שטרעמונגען אין יודענטום".

אַ קלייד פאַר ביליג
נייט אויף גוט און פּינקטליך
אַ פּראַקטיקירטע שניידערין
ביי ליוטשע צינט,
ראַדאָם רינעק 5.
רעעלע ארבייט. — סאָלידע בעהאַנדלונג.

האַלאָ ראַדאָם! האַלאָ ראַדאָם!
די בעסטע, די בעקוועמסטע אויטאָבוסען-רייזע קיין וואַרשאַ
איז נאָר אויף דעם נייעם אויטאָבוס „מאַריס"
וועלכער איז געלאָזען געוואָרען אין גאַנג די היינטיגע וואָכען.
דער רייזע-פּלאַן איז פאָלגענדער:
פון ראַדאָם 7 פריה געהט אָב פון רוג וואַרשאָווער און לובלינער. | פון וואַרשאַ 7 אָווענד פון דלוגאַ 29 (האָטעל פּאָלסקי) טעלעפאָהן 74.
דער אויטאָבוס געהט דורך די ליניע ביאַלאָבזשעג—גריצע.
בילעטען פריהער צו בעקומען אין ראַדאָם דלוגאַ 1 ביי ה' ווינגאַרט (טראַנס-געשעפט) און אין וואַרשאַ אין האָטעל פּאָלסקי.
דורך דעם זעלבען אויטאָבוס ווערט ערלעדיגט אויפ'ן רעעלסטען אופן אַלער-איי האַנדעלס-אָנגעלעגענהייטען ווי: סחורות, געלד-זענדונגען א. ז. וו. ווענען אַלעם זיך ווענדען: ראַדאָם, דלוגאַ 1 ביי ה' ווינגאַרט, פון 7 פריה ביז 10 אָוו.
מיט אַכטונג:
גלאַטט, מלינקעוויטש, פרידמאַן.

BROWAR PAROWY
J. SASKI i S-ka
w RADOMIU
poleca piwa
„EL".

בעריכט'ס-טהעטיגקייט פון „לינת הצדק".

אין פערלויף פון 11-ען פעברואַר ביז'ן 1-ען מערץ האָט „לינת הצדק" ענטוויקעלט פאָלגענדע מעדיצינישע טהעטיגקייט:

62 קוויטלעך איז ארויסגעגעבען גע-וואָרען קראַנקע צו געהן אַהיים צו דאָקטוירים; 32 קוויטלעך איז ארויסגע-געבען געוואָרען פאַר דאָקטוירים צו קומען אַ היים צו די קראַנקע; קוויט-לעך צו פעלדשערס — 4; רעצעפּטען — 82; משמורים זענען געשיקט געוואָרען צו צוויי קראַנקע.

אין חודש מערץ וועלען דיזשורירען די ה"ה: זיידמאַן, ווייסמאַן, קאַשטאַן, דאַווידזאָהן ראָזענבלאַט.

עס ווערט אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז רעצעפּטען ווערען נאָר ארויסגעגע-בען דאַן, ווען זיי זענען געשריבען

קעלצער אבטיילונג.

וועלכע יודישע האנדווערקער האבען בעקומען אויסצייכנונגען אויף דער בעלגיעשער אויסשטעלונג?

צווישען די פערשידענע פירמעס, פאבריקען און האנדווערקעריי-ווארשטאטען, וואס האבען בעקומען אויסצייכנונגען און דאנק-אויסדרוקען אויף דער בעלגיעשער אויסשטעלונג אין קעלץ — געפינען מיר די נעמען פון פאלגענדע יודישע האנדווערקער אין קעלץ: שניידעריי — ה״ה העסטער, האלצמאן, לערער, דזיאדעק, אמסטאווסקי און קעניגסבערג, און אויך די וועש-גיסעריי פון ה' רעכטמאן.

גרויסער ראאוט אין דער וואיעוואודזטווא לכבוד דעם אבפאהרען פון ביז-איצטיגען וואיעוואדא ה' קאַרסאַק.

היינטיגען דינסטאג איז קיין קעלץ געקומען דער נייער בעשטימטער וואיעוואדא ה' פאטשיערקאווסקי. ביים אנקומען איז ער אבגעווארט געווארען דורך פערשידענע דעלעגאציעס פון דער גאנצער קעלצער וואיעוואודזטווא. ביינאכט איז פארגעקומען א פייערליכער געזעגענונג'ס-ראאוט לכבוד דעם אבפאהרענדען ה קארסאק אין די זאהלען פון דער וואיעוואודזטווא.

מצד דער יודישער בעפעלקערונג אין קעלצער וואיעוואודזטווא זיינען אנוועזענד געווען די ה״ה הרב קעסטענבערג פון ראדאם, הרב ראפאפארט פון קעלץ, הערמאן לעווי, קאהן, ווארגאן און נאך פיל דעלעגאטען פון בענדין, סאסנאוויעץ, טשענסטאכאוו א. א.

דער היי-יעהריגער טראדיציאנעלער פורים-באל

אין זאהל פון קינא „פאלאס" וועט שבת דעם 15-טען ה. מ. (שושן פורים) פארקומען א גרויסער פורים-באל. וועלכער ווערט איינגעאָרדענט דורך די פאלגענדע 3 פאפולערסטע און בעליבטסטע יודישע אינסטיטוציעס אין קעלץ: בית-יתומים, קרן-קימת-לישראל און „וויזא".

די דערמאנטע ארגאניזאציעס טוהען זעהר פיעל, אז דער באל זאל ארויסקומען וואס מעהר איבפאזאנט. ס'איז צו האפען, אז דער באל וועט בעזוכט ווערען דורך דער גאנצער יודישער געזעלשאפט אין קעלץ.

פון יוגענד פערבאנד „מסדה" אין קעלץ

דער פערבאנד פון „מסדה" אין קעלץ מעלדעט, אז היינטיגען שבת 3 ג. מ. קומט פאר אין לאקאל פון ק.ק.ל. (רינעק 10) דאס לעזען פון ערשטען נומער פון דער לעבעדיגער צייטונג מיט'ן אנטייל פון די בעסטע ליטערארישע קרעפטען אין אונזער שטאדט.

אלע חברים ווערען געבעטען צו קומען פינקטליך.

אימפאזאנטע ציוניסטישע אקאדעמיע מיט'ן אנטייל

פון ד״ר קלומעל, ד״ר שיפער און סטודענט גאלדשטיין

היינטיגען זונטאג דעם 9-טען מערץ 8 אזייגער אווענד קומט פאר אין זאהל „ארפעאום" א פייערליכע ציוניסטישע אקאדעמיע מיט'ן אנטייל פון חיבערעזעס פון ציוג. צ. ק. ד״ר מ. קלומעל, ד״ר י. שיפער און סטודענט גאלדשטיין, וועלכע וועלען צרויסטרעטען מיט אינטערעסאנטע רעפעראטען איבער די אקטועלסטע ציוניסטישע פראגע.

פון די יודישע גימנאזיע אין קעלץ

דעם פאריגען חודש זענען דא פארגעקומען די העבר. מאטורעלע עגזאמענס, צו די מינדליכע עגזאמענס איז דעלעגירט געווארען פון פערבאנד פון יודישע מיטעל-שולען אין לאדז — דער ה' ד״ר אריה טארטאקאווער. דער רעזולטאט איז געווען א גלענצענדער: אלע 20 אביטורענטען, וועלכע זענען דורך די דירעקציע צוגעלאזען געווארען צו די עגזאמענס — האבען בעקומען העבר. מאטורע, דערביי איינינע מיט 4-ען און 5-ען און צוויי — ה״ה צבאפליצקי און ווײנריב מיט גאלע פינפען.

דעם לעצטען איז אויפ'ן פארשלאג פון ה' ד״ר טארטאקאווער אויסגעדריקט געווארען אנערקענונג און געווינשען ערפאלג אין זיין ארבייט לטובת הספרות העברית. פון די צוגרייטונג פון די שילער בכלל, איז דער ה' ד״ר טארטאקאווער געווען פשוט ענטציקט.

* * *

די אלגעמיינע פערזאמלונג פון די עלטערן און סימפאטיקער פון די גימנאזיע, וואס האט געזאלט פארקומען זונטאג דעם 3|2 איז — צוליב די נישטינע צאהל אנוועזענדע — אבגעלעגט געווארען אויף זונטאג דעם 3|9. מצד די פערוואלטונג בעט מען אונז מודיע צו זיין אלע פעראינטערעסירטע. דאס די אלגעמיינע פערזאמלונג וועט נישט מעהר אבגעלעגט ווערען, און דאס נים קומען פון די עלטערן וועט נאר מיטווירקען אנצונעמען בעשלוסען, וואס קענען אמאל אויסמאלען נישט גינסטיג פאר א טייל עלטערן און וואס וועלען אבער פערפליכטען אלעמען אפילו די אבוועזענדע.

גרויסע קאנפערענץ פון אלע ציוניסטישע ארגאניזאציעס אין קעלצער וואיעוואודזטווא

(ר) א גרויסע און שטארקע פעראינטערעסירונג האט אין די היגע ציוניסטישע קרייזען ארויסגערופען די ידיעה, אז אין די נאהנטסטע וואכען זאל אין קעלץ פארקומען א גרויסע קאנפערענץ פון אלע ציוניסטישע ארגאניזאציעס אין קעלצער וואיעוואודזטווא.

ווי מיר דערוויסען זיך, וועלען אין דעם דאזיגען צוזאמענפאהר. טראג די פיעל דעלעגאטען פון העכער 100 שטעדט און שטעדטלעך, זיך אויך בעטייליגען כמעט אלע מיטגלידער פון צ. ק. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען מיט די ה״ה דעפ. גרינבוים, הארטגלאס און סענאטארען קערנער, דאווידזאהן בראש.

עס איז פאראויסצוזעהען, אז די קאנפערענץ וועט בעהאנדלען די וויכטיגסטע און ברענענדסטע פראגען, וואס שטעהען אויפ'ן טאג-ארדנונג פון ציוניזם בכלל און פון פוילישען יודענטום בפרט.

צו דער צוגרייטונג פון צוזאמענפאהר איז מצד דעם צ. ק. דעלעגירט געווארען קיין קעלץ אינסטרוקטאר סטודענט גאלדשטיין, וועלכער האט אבגעהאלטען א ספעציעלע זיצונג מיט די ארטיגע ציוניסטען בנוגע דער זאך. אויף דער זיצונג איז געוועהלט געווארען א ספעציעלער סעקרעטאריאט וועגען די קאנפערענץ-ענינים פון די פאלגענדע פערזאנען: פרל' אורבייטעל, ה״ה זיעלאני, ראדאל און פריין.

דעם גענויען טערמין פון צוזאמענפאהר און דעם ארט, ווי ער וועט פארקומען, וועלען מיר מעלדען אין נאהנטסטען נומער פון אונזער צייטונג.

מענער-גימנאזיע פון די יודישע קהלה אין קעלץ.

די יערליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון עלטערן און סימפאטיקער פון די גימנאזיע, וואס האט געזאלט פארקומען זונטאג 2/3 — איז, צוליב די קליינע צאל אנוועזענדע — נישט צושטאנד געקומען און וועט דעריבער פארקומען **זונטאג 3|9 אין לאקאל פון די יודישע קהלה**

— מיט דעם זעלבען טאג-ארדנונג. —

מיר מאכען אויפמערקזאם אלע עלטערן דאס ס'ליגט אין אייערע אייגענע אינטערעסען די אלגעמיינע פערזאמלונג בייצוואהנען, הייל ס'דארפען אנגענומען ווערען וויכטיגע בעשלוסען, וואס וועלען דעצידירען וועגען ווייטערדיגען רוהיגען קיום פון גימנאזיום. קומט דעריבער אלע פינקליך און זעהט מיטצוהעלפען בויען די גימנאזיע, אויסוועהלענדיג א פערוואלטונג, וועלכע מ'זאל קענען די קאלאסאלע ארבייט פערטרויען.

קעלץ, 4 מערץ 1930. די פערוואלטונג

Firma „UNIWERSUM"

Herman Ostrowicz i Arnold Müntz

KIELCE, Sienkiewicza 44.

——— עמפפעהלט: ———

ראווערען, מאטאציקלען, שרייב-מאשינען, קינדער-וואזקעס, ראדיא-אפאראטען, זשארובקעס א. א.

בעסטע צאהלונגס בעדינגונגען — פרייזען די ביליגסטע.

הסתדרות „השומר הצעיר" בפולניה קן ברדום

שבת דעם 8. III.30 2,30 נ. מ. קומט פאָר

א גראנדיעזע יעהרליכע
פורים = פארשטעלונג

מיט פאָלגענדען אינהאַלט:

1. דער מנגן פון בית לחם (דראַמע אין 3 אַקטן פון חעסטערצייג) אין יודיש
2. לבסומי בפוריא (פורים קאָמעדיע אין 1 אַקט)

כאָר, סאָלאָ געזאַנג, דועטען, באַלעטען א. אנדערע.

איינצעלהייטן אין פראָגראַמען. ביים פאַרטעפיאַן סאָלאָמאָן באַרענשטיין

די גאַנצע איינקונפט פאר די זומער-קאָלאָניעס פון „השומר-הצעיר".
די גאַנצע ראדאָמער בעפעלקערונג דארף בייוואָנען די גראַנדיעזע פאַרשטעלונג.

בעקאַנטמאַכונג.

דעם 4-טען מערץ איז געפענט געוואָרען

— א געוועלב —
מיט עלעקטרישע מכשירים

ס'איז פערזעהן אוים'ס לאַגער אַ גרויסער אויסוואהל עלעקטרישע בעהייצונג ווי:

פרעס = אייזענס, טשייניקעס
און קיכלעך א גרויסער אויסוואהל ושיראַנדאָלען און טיש-לאָמפען

אלעס אויף ראטעס — לויט ווארשאָווער פרייזען.

אויסצוצאָהלען ביז א יאָהר צייט נור אויף דעם ראדאָמער פלאץ.

„ELEKTROS" sp. z ogr. odp. — מיט אַכטונג
RADOM, Żeromskiego 33.

UWADZE GOSPODYŃ!!!

Pranie i prasowanie **Firanek** — wykonuje — najwykwintniej
na specjalnie udoskonalonych aparatach
JEDYNIE
Pralnia „EKONOMJA"
RADOM, Żeromskiego 9
— w podwórzu —

Przyjmuje również do prania *wszelkie jedwabie i wełny.*

B I L A N S
Spółdzielczego Tow. Wzajemnego Kredytu
z ogr. odp. w RADOMIU na dzień 31 Stycznia 1930 r.

	WINIEN		MA	
Kasa	3.077	30		
Pożyczki wekslowe	17.471	—		
Dyskonto	9.266	25		
Zaliczki na inkasa	15.631	06		
Zaległe komorne	284	24		
Procenty i danino			531	72
Prowizja			1.035	87
Udziały wpłacone			7.982	—
Wkłady			30.248	87
Redyskonto róż.			1.780	—
Ruchomości	1.468	35		
Koszta administracji	1.640	83		
Lokaty (P. K. O., Bank Polski)	719	05		
Udziały własne (w im. inst.)	50	—		
Wydatki zwrotne	19	01		
Korespondenci			1.200	—
Różni za inkaso			108001	20
Dokumenty inkas w portfelu	93.014	17		
„ „ w korespond.	9.987	03		
Wierzyciele za inkasa			9.410	32
Straty i zyski			618	31
W-le dyskontowe u korespond.	1.888	—		
Wydatki organizacyjne	1.200	—		
Weksle protestowane	92	—		
	160.808	29	160.808	29

דאַנקזאַגונג.

מיין הארציגען דאַנק דעם ה' שמואל שמולעוויטש פון קעלץ
פאר זיין פרייוויליגען שעהנעם טהאַט בנוגע די פערזאָן ע. פ.

ישראל משה הערשקאָוויטש
— קעלץ. —

Kino „ŚWIT" Teatr

Dziś i dni następnych
DUSZE w NIEWOLI
według powieści B. PRUSA.

Kino ODEON Teatr

Od poniedziałku dn. 3 Marca
■ KULT ■ CIAŁA
— W rolach głównych: —
Agnes Petersen Mozżuchinowa, Michał Victor Varconyi, Eug[illegible]jusz Bodo, Pawel Owerłło.

Kino *NOWE CZARY* Teatr

Dziś i dni następnych
KOBIETA i PAJAC,
w roli głównej Conchita Montenegro
Drugi równorzędny film
Dziewczęta na rozdrożu
(Dziewczęta pod kontrolą)
Nad program!
Przegląd tygodniowy PAT-a.

Kino CORSO Teatr

Dziś i dni następnych
Przedślubny grzech
Największy szlagier sezonu z najpiękniejszą parą kochanków
Laurą La Plante i John Boles.
ŻEGNAJ MASCOTTE
— z udziałem —
Igo Syma i Liljany Harvej

Felczer H. GRINSZTAJN Radom, Lubelska 30.

Redaktor Ch. M. Herc   Drukarnia Wyd. „Radomer-Kielser Leben" Radom, Szwarlikowska 30.